רבי יוסי בר' יהודה היא והנ"מ הוא [א]דמשני היכי משני א"ר חסדא על [ב]יד על יד [ג]ושוין שבוחשין את השתית בשבת ושותים זיתום המצרי והאמרת אין גובלין ל"ק הא [ד]בעבה הא ברכה והני מילי הוא דמשני היכי משני אמר רב יוסף בחול נותן את החומץ ואח"כ נותן את השתית [ה]בשבת נותן את השתית ואח"כ נותן את החומץ לוי בריה דרב הונא בר חייא אשכחיה לגבלא דבי [ו]נשיה דקא גביל וספי ליה לתוריה בטש ביה [ז]אתא אבוה אשכחיה א"ל הכי אמר אבוה דאמך משמיה דרב ומנו רבי ירמיה בר אבא גובלין ולא מספין ודלא לקיט בלישניה מהלקיטין ליה וה"מ הוא דמשני היכי משני אמר רב ייםר בר שלמיא משמיה דאביי שתי וערב והא לא מערב שפיר אמר רב יהודה מנערו לכלי כתיב אפינקסיה דזעירי אמרית קדם רבי ומנו רבי חייא מהו לגבל אמר אסור מהו לפרק אמר מותר אמר רב [ח][מנשיא] חד קמי חד תרי קמי תרי שפיר דמי תלתא קמי תרי אסור רב יוסף אמר קב ואפילו קביים עולא אמר כור ואפילו כוריים כתיב אפינקסיה דלוי אמרית קדם רבי ומנו רבינו הקדוש על דהוו גבלין שתיתא בבבל והוה צוח רבי ומנו רבינו הקדוש על דהוו גבלין שתיתא ולית דשמיע ליה ולית חילא בידיה למיסר מדרבי יוסי בר' יהודה כתיב אפינקסיה דרבי יהושע בן לוי האי מאן דבחד בשבא יהי גבר ולא חדא ביה מאי [ולא חדא ביה] אילימא ולא חד לטיבו והאמר רב אשי אנא בחד בשבא הואי אלא לאו חדא לבישו והאמר רב אשי אנא ודימי בר קקוזתא הוויין בחד בשבא אנא מלך והוא הוה ריש גנבי אלא אי כולי לטיבו אי כולי לבישו [ט](מאי טעמא דאיברו ביה אור וחושך) האי מאן דבתרי בשבא יהי גבר רגזן מ"ט משום דאיפליגו ביה מיא האי מאן דבתלתא בשבא יהי גבר עתיר וזנאי יהא מ"ט משום דאיברו ביה עשבים האי מאן דבארבעה בשבא יהי גבר חכים [י]ונהיר מ"ט משום דאיתלו ביה מאורות האי מאן דבחמשה בשבא יהי גבר גומל חסדים מ"ט משום דאיברו ביה דגים ועופות האי מאן דבמעלי שבתא יהי גבר חזרן אמר ר"נ בר יצחק חזרן במצות האי מאן דבשבתא יהי בשבתא ימות על דאחילו עלוהי יומא רבא דשבתא אמר רבא בר רב שילא וקדישא רבא יתקרי אמר להו רבי חנינא פוקו אמרו ליה לבר ליואי לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם האי מאן דבחמה (א) יהי גבר זיותן יהי אכיל מדיליה ושתי מדיליה ורזוהי גליין אם גניב לא מצלח האי מאן דבכוכב נוגה יהי גבר עתיר וזנאי יהי מ"ט משום דאיתיליד ביה נורא האי מאן דבכוכב יהי גבר נהיר וחכים משום דספרא דחמה הוא האי מאן דבלבנה יהי גבר סביל מרעין בנאי וסתיר וסתיר ובנאי אכיל דלא דיליה ושתי דלא דיליה ורזוהי כסיין אם גנב מצלח האי מאן דבשבתאי יהי גבר מחשבתיה בטלין ואית דאמרי כל דמחשבין עליה בטלין האי מאן דבצדק יהי גבר צדקן אמר ר"נ בר יצחק וצדקן במצות האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא א"ר אשי אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא אמר רבה אנא במאדים הואי אמר אביי מר נמי עניש וקטיל איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל ואזדא רבי יוחנן לטעמיה [כ]דא"ר יוחנן מניין שאין מזל לישראל שנאמר [1]כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה [ל]הם יחתו ולא ישראל ואף רב סבר אין מזל לישראל דאמר רב יהודה אמר רב מניין שאין מזל לישראל שנאמר [מ][2]ויוצא אותו החוצה אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע [3]בן ביתי יורש אותי אמר לו לאו [4]כי אם אשר יצא ממעיך אמר לפניו רבש"ע נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן אמר ליה צא מאיצטגנינות שלך שאין מזל לישראל מאי דעתיך

דקאי

מהו לפרק. פירש בקונטרס לפרק מלפני בהמה זו וליתן לפני אחרת וכן פירש בערוך בערך פרק וקשה לר"י דהיינו מתניתין גבי בהמה (לעיל דף קמ:) ונראה לר"י לפרק היינו להריק המים וגם המורסן מכלי אל כלי שמגבל היטב ובערוך פירש כמה לשונות:

אין מזל לישראל. והא דאמר רבא בשילהי מו"ק (דף כח. ושם) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא מכל מקום על ידי זכות גדול משתנה אבל פעמים שאין המזל משתנה כדאמר ביבמות פרק החולץ (דף נ. ושם) זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו [נ](דאין מזל לישראל):

כלדאי

רבי יוסי בר יהודה היא. [ט](דאי רבי לא מהני ליה שינוי דמנתינת מים מיחייב אפילו במידי דלאו בר גיבול כדאמרינן גבי מורסן אבל לרבי יוסי בר יהודה) דאמר עד שיגבל הכא גובלין כלאחר יד כדמפרש ואזיל והנ"מ הוא דקא משני: **שבוחשין.** בתרווד דהיינו גובלין: **ושותים זיתום המצרי.** דבלאו רפואה נמי משקה הוא דתנן כל המשקין שותה אדם לרפואה (לעיל דף קט:): **בעבה.** אין גובלין ברכה בוחשין שאין זו לישה: **בחול נותן החומץ כו'.** כלומר כן דרכו בחול: **לגבלא דבי נשיה.** שומר בהמות אביו ומגבל מאכלן: **דקא גביל.** מורסן ע"י שינוי: **בטש ביה.** דהא לכולי עלמא אבל לא גובלין תנן: **גובלין.** מורסן ע"י שינוי כדמפרש ואזיל והוא דקא משני: **ולא מספין.** לתורי אין מאמירין אותן: **ודלא לקיט בלישניה.** עגל קטן שעדיין לא לומד לאכול: **והני מילי.** דאמרן דמותר לגבל מורסן: **שתי וערב.** פעם אחת מוליך המקל שתי ופעם אחת ערב: **מנערו לכלי.** והוא מתערב מאליו: **אפינקסיה.** לוחות קשורות זו עם זו כאותן של סוחרים [י]: **מהו לפרק.** לתת מתוך כלי שלפני בהמה זו ולתת לפני חברתה: **חדא קמי חדא.** מילתא באפי נפשה היא. אלא מדה שרגילין לתת לפני בהמה מותר לתת לפניה בשבת וכן תרתי קמי תרתי האוכלות באבוס אחד: **אבל תלתא קמי תרתי.** הואיל ובחול לא יהיב להו כי האי הוי טרחא דלא צריך וכ"ש תרתי קמי חדא: **אמרית קמיה רבי.** רבי לוי משתעי דהוא אמר קדם רבי על הנך אינשי דגבלין שתיתא: **מדר' יוסי בר יהודה.** בר פלוגתיה דהוה שרי לעיל אף בעבה ועל ידי שינוי והיו נוהגין כמותו: **האי מאן דבחד בשבא.** הנולד באחד בשבת: **יהא גבר ולא חדא ביה.** יהא אדם שלם במדה אחת יהא ולא אחת בו ממדה אחרת ולקמן מפרש לה ואזיל: **והוא ריש גנבי.** דמאן דבחד בשבא יהא ראש כמו שהיום ראש למעשה בראשית. מיהו שמע מינה דנולדים בו צדיקים ורשעים: **דאיפליגו מיא.** כך הוא יבדל מכל אדם: **זנאי.** נואף: **דאיברו ביה עשבים.** דכתי' (בראשי' א) תדשא הארץ והוא דבר שפרה ורבה מאד וממהר לגדל ולצמוח דהוא ענין פריצות אשווי"א בלע"ז [י][ל"א] דלא כתיב למינהו בעשבים בלוויים (ועוד) שיוצאין בערבוביא ויונקין זו מזו: **ונהיר.** זיותן: **דאיתלו ביה מאורות.** וכתיב [ל] ותורה אור: **דאיברו ביה דגים ועופות.** שאין טורחין לאוכלין אלא ניזונים בחסדו של הקב"ה: **חזרן.** מחזר אחר מצות: **חזרן במצות.** שכן דרך ע"ש לחזר אחר מצות שבת: **וקדישא רבה יתקרי.** שיהא פרוש וקדוש דכתיב (שמות כ) ויקדשהו: **אמר להו רבי חנינא.** לתלמידים שקראו פנקסו של ר' יהושע: **מזל שעה.** ז' מזלות הן המשמשין את השעות חנכ"ל שצ"ם חמה היינו חמה ממש והוא אחד מן המזלות וכן לבנה והשאר הויין כוכבים: **זיותן.** כשמש המאיר: **אכיל מדיליה.** כשמש שאינו מסיג גבול רעהו למשול בלילה: **ורזוהי גליין.** אין לו רשות לכסות סודו ונסתרותיו אלא כשמש הזה שהוא פומבי לכל: **דתלי ביה נורא.** אש תלוי באותו מזל. ילד של מאדים נוער כתנור: **מזל כוכב.** הוא סופר של מזל חמה לכתוב דרך הילוכו ותקופותיו ומלוי אצלו תמיד: **סביל מרעין.** כלבנה זו (ב) שמתמעטת והולכת: **בנאי וסתיר.** כלבנה זו שגדילה ומתמעטת: **אכיל לא דיליה.** *כלבנה המסגת גבול החמה למשול אף ביום: **ורזוהי כסיין.** כלבנה שאינה מאירה: **דבשבתאי.** מזל כוכב ששמו שבתאי: **בטלין.** כמו לא ישבותו (בראשית ח): **לדקן במצות.** לדקה לעניים דקרי ליה מלוה [מ](בכל לשון אגדה: **גנבא.** ליסטים ההורג נפשות: **אומנא.** מקיז דם: **עניש.** בני אדם העוברין על דבריו: **מזל מחכים.** לפי המזל היא החכמה כדאמר דבחמה נהיר וחכים: **ויש מזל לישראל.** שאין תפלה וצדקה משנה את המזל: **אין מזל לישראל.** דעל ידי תפלה וזכות משתנה מזלו לטובה: **איצטגנינות.** חכמת המזלות: **לא מאיצטגנינותך.** היינו דכתיב ויוצא אותו החוצה חוץ מאיצטגנינותו:

דקאי

עין משפט נר מצוה

לא א ב ג ד מיי' שם הלכה לג סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכד סעיף יד:

◆

לעזי רש"י

אשוו"א [אישוייי"ר]. לסטות.

◆

רבינו חננאל

ר' יוסי בר' יהודה היא, והוא דמשני. היכי משני אמר רב חסדא על יד על יד, פי' מעט מעט. מדמתרץ רב חסדא אליבא דר' יוסי בר' יהודה [ש"מ] דהילכתא כוותיה, ונתברר שהלכה כר' יוסי בר' יהודה שנותנין מים למורסן וגובלין את הקליא מעט מעט. ושוין שבוחשין את השתית בשבת. פי' השתית היא שתיתא דאמור רבנן בכיצד מברכין [דף לח.], ודברי הכל מותר לבחוש בשבת והוא נתינת השתית שהוא הקליא בכלי. ואחר [כך] יתן בו חומץ ויערבנו שתי וערב בתרווד או ביוצא בו כלי הניטל בשבת וינער אח"כ את הכלי לכלי אחר. אבל לא יערבנו כדרך מרישה שמרין התרווד סביבות כל הכלי שבתוכו השתית אלא שתי וערב בלבד. והני מילי דבחיש בה [נ"א: לה] רכה, אבל לבחושה עבה גיבול הוא ואסור. ואקשינן עלה היכי אמרת דשרין שבוחשין את השתית, ומי שרי והא אמרת רישא אין גובלין את הקליא, כלומר ת"ק, (ור"א אסור) [רישא אוסר] גיבול הקליא, וקתני סיפא דשרין שבוחשין את הקליא מכלל דאפילו [ת"ק] שרי. ומפרקינן ל"ק, הא דתני אין גובלין בעבה, וסיפא דקתני דשרין שבוחשין ברכה, והוא דמשני [נ"א: דמשנה] ממעשה דחול שדרכו בחול נותן [את] החומץ ואחר כך [נותן] הקמח, ובשבת ישנה יתן השתית ואחר כך יתן החומץ. ואפילו נתינת מים למורסן כעין גיבול בשינוי שרי כדאמרי משמיה דרב ירמיה בר אבא גובלין ולא מספין ודלא לקיט בלישניה מלקיטין, והני מילי גיבול בשינוי והוא עירוב שתי וערב וניעור מכלי אל כלי אחר. אבל מירוס כעין טוחן בריחיים של יד שממכב ומוליך ומביא אסור. אמרו לו לרבי חנינא מהו לגבל. אמר להו אסור. לפרק מאי. ואמר [להן] מותר. (ולמה לא פירש מהו לפרק ומהו חד קמי חדא ותרי קמי תרתי כו'. שראיתי בין הגאונים חילוקים בפירושם). והילכתא כעולא דאמר אפילו כור ואפילו כוריים שרי. ואפילו לשלשה ועוד, ובלבד ע"י שינוי כאשר פירשנו למעלה. ושאר השמועה פשוטה היא.

מסורת הש"ס

א) כריתות לג., ב) [נ"ל נפש ועמ"ש תוספו' לעיל כג: ד"ה לפין], ג) [עי' תוספות חולין ד. ד"ה מכנים וכו' דגרסי רב מנשה], ד) רש"ל מ"ז, ה) [עי' זכחן ערוך], ו) סוכה כט., ז) [שם], ח) [נדרים לב.], ט) רש"ל מ"ז, י) בס"ל: גלחים. כ) [רש"ל], ל) [משלי ו], מ) [רש"ל מח"ז], נ) ר"מ מוחק זה.

◆

תורה אור השלם

1 כה אמר יי אל דרך הגוים אל תלמדו ומאתות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה: ירמיהו י ב
2 ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך: בראשית טו ה
3 ויאמר אברם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי: בראשית טו ג
4 והנה דבר יי אליו לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך: בראשית טו ד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאן דבחמה יהא כו'. נ"ב תמלא סדר הליכתן שצ"ם חנכ"ל [וכאן נקט חנכ"ל שצ"ם] לפי סדר קימני הימים אל"ס כנג"ס נקט חמה ברישא וסדר נקט טונה וכו' לפי סדר [השעות ימזולות כשתתחיל ממזל חמה שהוא משמש בתחלת יום א' נמצא סדר השעות] חנכ"ל שצ"ם ויתחר תלונה כדאיתא ברש"י פ"פ מפנין וע"ש: (ב) רש"י ד"ה סביל וכו' זו שמתמעטת והולכת:

◆

גליון הש"ס

גמ' אתא אבוה אשכחיה. עי' לעיל דף כב ע"ב תוס' ד"ה דבי נשה: רש"י ד"ה אכיל דלא דיליה כלבנה המסגת. עיין דבר נחמד כזה בכתנות אור לבעל פמ"א בפי' בראשית:

◆

מוסף רש"י

שבוחשין. מניעין בכף לערבו יפה במימיו (ברכות לח.). אל דרך הגוים אל תלמדו. לעשות כמעשיהם, ומאותות השמים. ליראו מאותות השמים אל תחתו (סוכה כט.). צא מאיצטגנינות שלך. בראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן, שרי לא תלד אבל שרה תלד, אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל (בראשית טו ה).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com